

Fredag den 8. august 2014.

Sundhedsstyrelsen

Att. Jette Vind Blichfeldt

jev@sst.dk

Høringssvar vedr. Sundhedsstyrelsens udkast af 2. juni 2014 til Vejledning om udredning og behandling af transkønnede

LGBT Danmark finder, at Sundhedsstyrelsens udkast til "Vejledning om udredning og behandling af transkønnede" er overordentligt formynderisk over for og umyndiggørende af de transpersoner, som opsøger sundhedsvæsenet med henblik på rådgivning om kønsidentitet og/eller kønskorrigerende behandling.

Det virker som om udkastet er skrevet ud fra betragtningen: "Vi ved bedst, hvad du er, og hvad der er bedst for dig." Det er ikke en holdning, som er værdig i dagens Danmark.

Eksempler fra Sundhedsstyrelsens udkast

- Fast multidisciplinært team

I afsnit "1 Udrednings og observationsforløb, henvisning til behandling og behandling af voksne over 18 år samt opfølgning" anføres

"Udredning og behandling af voksne transkønnede kræver særlig ekspertise forankret i et fast multidisciplinært team, som består af speciallæger i psykiatri, gynækologi og plastikkirurgi med særlig viden om transseksuelle. [...]"

LGBT Danmark afviser, at der skal foretages en udredning, men anerkender en forundersøgelse.

LGBT Danmark afviser også, at der er behov for et fast multidisciplinært team, f.eks. at der skulle være det fjerneste behov for kirurgiske kompetencer i forhold til en person, der ønsker hormonbehandling.

- Pårørendesamtaler

I afsnit "1.1.2 Udrednings- og observationsforløb" anføres

"[...] og inddragelse af pårørende eller andre som er tæt knyttede til patienten, som har kendt patienten gennem længere tid".

LGBT Danmark er af den opfattelse, at det er i strid med sundhedslovens bestemmelser om informeret samtykke og videregivelse af helbredsoplysninger m.v., bekendtgørelse om

LGBT Danmark – Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner
NGO in special consultative status with the economic and social council of the United Nations

information og samtykke og om videregivelse af helbredsoplysninger mv., vejledning om information og samtykke og om videregivelse af helbredsoplysninger mv., vejledning om sundhedspersoners tavshedspligt dialog og samarbejde med patienters pårørende at kræve, at pårørende inddrages. Pårørende kan kun inddrages, hvis det sker efter udtrykkeligt samtykke fra den enkelte transkønnede.

LGBT Danmark finder det således helt utilstedeligt at kræve, at f.eks. en 45-årig transkønnets forældre skal inddrages i det være sig et udredningsforløb eller en forundersøgelse. Der skal foreligge konkrete årsager til at tilsidesætte den transkønnedes autonomi.

- Samme vurdering forud for vidt forskellige behandlinger

I afsnit "1.1.3 Status for udrednings- og observationsforløb forud for kønsmodificerende behandling" anføres

Den videre gynækologiske og/eller plastikkirurgiske behandling forudsætter, at der er gennemført et observationsforløb

Dermed underlægges de behandlinger, der er beskrevet i udkastet til vejledning, med få undtagelser samme psykiatriske vurdering uanset, at der er vid forskel på f.eks. henvisning til stemmetræning og på genitalkirurgi.

- Ingen overgangsordning for transkønnede, der allerede er i hormonbehandling

Afsnittet etablerer endvidere ingen overgangsordning for transkønnede, der allerede er i hormonbehandling, eller transkønnede, der har valgt at selvmedicinere.

LGBT Danmark bemærker, at Sexologisk Klinik har meddelt, at de har otte måneders ventetid med den nuværende søgning til klinikken. Med et krav om, at alle transkønnede – uanset om de er i behandling eller ej – skal have foretaget en psykiatrisk udredning, før en læge kan behandle eller fortsætte en behandling af dem med kønshormoner, må det forventes, at en gruppe transkønnede kan stå uden behandling i en lang periode.

- Statusmøder

I afsnit "1.1.3 Status for udrednings- og observationsforløb forud for kønsmodificerende behandling" og flere andre steder i udkastet" anføres,

at der skal afholdes statusmøder mellem de involverede speciallæger.

LGBT Danmark finder dels, at det ikke er grundlag for at involvere de mange speciallæger, og dels at der er ude af proportion at afholde alle disse statusmøder og udfærdige alle disse statusrapporter.

- Real life experience

I afsnit "1.1.3 Status for udrednings- og observationsforløb forud for kønsmodificerende behandling" kræves som punkt "3"

"En beskrivelse af patientens "real life experience".

Mænd og kvinder – herunder transkønnede – udtrykker deres køn på et væld af forskellige måder.

LGBT Danmark finder det umuligt for behandlerne på en meningsfuld måde at definere, hvad det vil sige at leve som kvinde eller at leve som mand. Forsøg herpå viser sig i

LGBT Danmark – Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner
NGO in special consultative status with the economic and social council of the United Nations

praksis at føre til forventninger om, at den enkelte skal reproducere bestemte kønsstereotyper med indskrænkning af den personlige frihed til følge.

LGBT Danmark er desuden enig med lovgiverne, der gentagne gange har udtalt, at det kun er den pågældende selv, der kan definere sin kønsidentitet, og kan derfor ikke tilslutte sig et krav om Real Life Experience.

- Enighed i det multidisciplinære team

I afsnit "1.1.3 Status for udrednings- og observationsforløb forud for kønsmodificerende behandling" anføres bl.a.

"[...] Den videre gynækologiske og/eller plastikkirurgiske behandling forudsætter, at der er gennemført et observationsforløb, og at den for observationsforløbet ansvarlige psykiater i en status vurderer [...] At det multidisciplinære team er enig i behandlingstilbuddet".

LGBT Danmark finder som tidligere anført, at det ikke er grundlag for at involvere de mange speciallæger, og at det er et voldsomt overdrevet krav at forlange enighed hos disse mange speciallæger.

- Krav om udredning for indgreb på adamsæble, stemmelæber, stemme- og kommunikationsterapi samt epilering af hårvækst

I afsnit "1.3 Behandling af adamsæble, stemmelæber m.v." kræves der

en udredning for at få henvisning til indgreb på adamsæble, stemmelæber, stemme- og kommunikationsterapi samt epilering af hårvækst.

LGBT Danmark bemærker, at her i mange tilfælde er tale om behandlinger, der i dag tilbydes transkønnede uden en psykiatrisk udredning, og finder det urimeligt og helt unødvendigt at kræve en udredning for at få en henvisning til sådanne behandlinger.

LGBT Danmark bemærker endvidere, at der er tale om behandlinger, som tilbydes ciskønnede personer uden en psykiatrisk udredning.

LGBT Danmark finder, at det er ulovlig forskelsbehandling af transkønnede at kræve psykiatrisk udredning af denne persongruppe forud for disse behandlinger.

- Brystimplantater

I afsnit "1.4.2 Den plastikkirurgiske behandling" kræves,

at der er foretaget en udredning for at en transmand kan få tilladelse til brystfjernelse, og at en transkvinde kan få tilladelse til brystforstørende operation.

LGBT Danmark finder, at det er et helt urimeligt krav og ulovlig forskelsbehandling af transkønnede, at der skal foretages en sådan udredning, når biologisk fødte mænd kan få fjernet uønsket brystvækst og biologisk fødte kvinder kan få foretaget brystforstørelse uden en psykiatrisk udredning.

- Sociale forhold

I afsnit "3.2.1 Erklæring fra afdelingen, som har foretaget udrednings- og observationsforløbet" kræves,

at erklæringen fra den afdeling, hvor udrednings- og observationsforløbet er foretaget bl.a. skal indeholde oplysninger om sociale forhold og seksuelle udvikling.

LGBT Danmark – Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner
NGO in special consultative status with the economic and social council of the United Nations

LGBT Danmark finder det problematisk, at sådanne forhold inddrages, da de i almindelighed kun må inddrages i administrative beslutninger, når særlige grunde foreligger, og finder det i strid med Sundhedslovens bestemmelse om let og lige adgang til sundhedsvæsenet at forskelsbehandle på baggrund af sociale forhold og seksuel udvikling.

Der er sket en stor udvikling i holdningen til og forståelsen for transpersoner og disses vilkår.

Herhjemme har Folketinget vedtaget en yderst fremsynet lovgivning om juridisk kønsskifte, som bringer Danmark frem i front internationalt. Den respekt for individet og individets evne og ret til at definere sig selv, som kommer til udtryk her, genfindes på ingen måde i udkastet.

Sundhedsloven anfører alene, at

en person efter ansøgning kan få tilladelse til kastration som led i kønsskifte, hvis ansøgeren har fået stillet diagnosen transseksualitet, har et vedholdende ønske om kastration og kan overskue konsekvenserne heraf, og at ansøgningen skal indgives til Sundhedsstyrelsen.

Politikerne har gentagne gange forud for og i forbindelse med vedtagelse af lovgivningen om juridisk kønsskifte givet udtryk for, at det kun er den enkelte selv, der kan definere sin kønsidentitet.

Da transseksualitet er betegnelsen om en person, hvis kønsidentitet ikke svarer til det ved fødslen tildelte køn, men som føler sig som tilhørende det modsatte køn, er den enkelte den nærmeste til at definere sig som transseksuel.

For at opfylde sundhedslovens bestemmelse om en diagnose, og i erkendelse af, at den enkelte er den eneste, der kan definere sin kønsidentitet, og for at følge intentionerne fra lovgivningen om juridisk kønsskifte om enkelthed og overskuelighed, respekt for individet og individets evne og ret til at definere sig selv, så er det alt tilstrækkeligt, at en læge afgiver en erklæring om, at den pågældende er transseksuel, har et vedholdende ønske om kastration som led i kønsskifte og kan overskue konsekvenserne heraf.

LGBT Danmark gør opmærksom på, at der i forbindelse med juridisk kønsskifte opereres med en refleksionsperiode på et halvt år netop med henblik på at sikre, at ansøgerens ønske er vedholdende.

LGBT Danmark anbefaler desuden, at Sundhedsstyrelsen skeler til sit eget udkast til Vejledning om sterilisation, hvori visse personer underlægges en refleksionsperiode på et halvt år forud for tilladelse til det irreversible indgreb, som sterilisation betegnes som, men i øvrigt ikke underlægges et længerevarende psykiatrisk udredningsforløb.

I udkastet til Vejledning om sterilisation fremgår desuden, at den praktiserende læge vurderer om patienten er habil, eller om det er betænkeligt at lade personen selv anmode om det irreversible indgreb.

Det er således kendt indenfor lovgivningen og i Sundhedsstyrelsen at lade vedholdenhed dokumentere igennem en refleksionsperiode og lade habilitet (evnen til at overskue konsekvenserne) dokumenteres af den praktiserende læge.

LGBT Danmark finder derfor, at erklæringen forud for kønskorrigerende behandling udmærket kan udarbejdes af ansøgerens alment praktiserende læge.

LGBT Danmark – Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner
NGO in special consultative status with the economic and social council of the United Nations

LGBT Danmark finder grund til at erindre om, at "**Specialeplanlægning og lands- og landsdelsfunktioner i sygehusvæsenet**" her i 2014 er under revision.

Specialeplanlægningen har for så vidt angår transforhold ikke undergået nogen ændring under nogen af revisionerne og må betegnes som helt ude af trit med nutiden.

Alene på grund af ændringen af sundhedslovens § 115, men også og ikke mindst på grund af den udvikling, der er sket i holdningen til og forståelsen for transpersoner og disses vilkår, vil det være hensigtsmæssigt at underkaste alle afsnit omkring transforhold en nytænkning og en grundig revision.

LGBT Danmark er endvidere ikke enig med Sundhedsstyrelsen i, at "Vurdering af indikation for kønsskifteoperation", hvilket jf. sundhedsloven vil sige, "om en person er transseksuel, har et vedholdende ønske om kastration og kan overskue konsekvenserne heraf", er en højt specialiseret funktion, som anført i specialevejledningerne.

For at et behandlingssted kan opnå betegnelsen højt specialiseret indenfor områderne gynækologi, plastikkirurgi og psykiatri kræves bl.a., at behandlingsstedet har kompetencer indenfor niveau 3-anæstesi, thoraxkirurgi, hjerte/karkirurgi samt mulighed for akut psykiatrisk bistand.

LGBT Danmark finder ikke, at der er fagligt belæg for at stille sådanne krav til behandlingssteder, der ønsker at tilbyde vurdering af "om en person er transseksuel, har et vedholdende ønske om kastration og kan overskue konsekvenserne heraf" og/eller ønsker at tilbyde hormonbehandling af transkønnede.

LGBT Danmark er helt opmærksom på, at der skal udvises ekstra omhu, når det drejer sig om unge under 18 år.

Vedrørende voksne myndige personer er det LGBT Danmarks klare opfattelse, at de har gjort sig store overvejelser, og at langt de fleste er afklarede om deres kønsidentitet, og hvad de ønsker.

Vejledningen skal derfor inden for gældende lovgivning tage udgangspunkt i de enkelte transpersoner, deres eventuelle problemer og deres ønsker, og i, at sundhedssystemet i videst muligt omfang skal rådgive og støtte dem.

LGBT Danmarks ønsker overordnet, at transpersoner, der er afklarede om deres kønsidentitet skal have adgang til kønsmodificerende behandling herunder kastration som led i kønsskifte, hvis de ønsker det.

Personer, der ikke er afklarede eller i øvrigt har problemer med at definere deres kønsidentitet, skal tilbydes råd og vejledning med henblik på at få afklaret deres kønsidentitet, således at den enkelte selv bliver i stand til at træffe en kvalificeret beslutning om eventuelt ønske om kønsmodificerende behandling herunder kastration som led i kønsskifte.

Denne rådgivning og vejledning skal ikke udmunde i nogen erklæring, men alene bidrage til at gøre den enkelte i stand til selv at træffe kvalificeret beslutning om behandling og overskue konsekvenserne heraf.

LGBT Danmark kan på baggrund af de beskrevne problemer ikke acceptere Sundhedsstyrelsens udkast til "Vejledning om udredning og behandling af transkønnede".

./ **LGBT Danmark** har som følge af foranstående udformet vedlagte udkast til "Vejledning om rådgivning, støtte og behandling af transkønnede, forundersøgelse og tilladelse til kastration som led i kønsskifte", som landsforeningen ønsker erstatter Sundhedsstyrelsens udkast, og ønsker desuden at specialevejledningerne ændres i overensstemmelse hermed.

LGBT Danmark finder det også hensigtsmæssigt, at der i vejledningen er anført en **ordliste**, der klart og tydeligt definerer de forskellige ord/begreber.

LGBT Danmark beder Sundhedsstyrelsen oplyse, om styrelsen deler landsforeningens definitioner af de ord/begreber som er anført i medsendte bilag til landsforeningens udkast til vejledning.

Hvis dette ikke er tilfældet, ønskes Sundhedsstyrelsens definitioner oplyst.

Med venlig hilsen

Vibe Grevsen
Transpolitisk talsperson

Søren Laursen
Forperson

LGBT Danmark
Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner